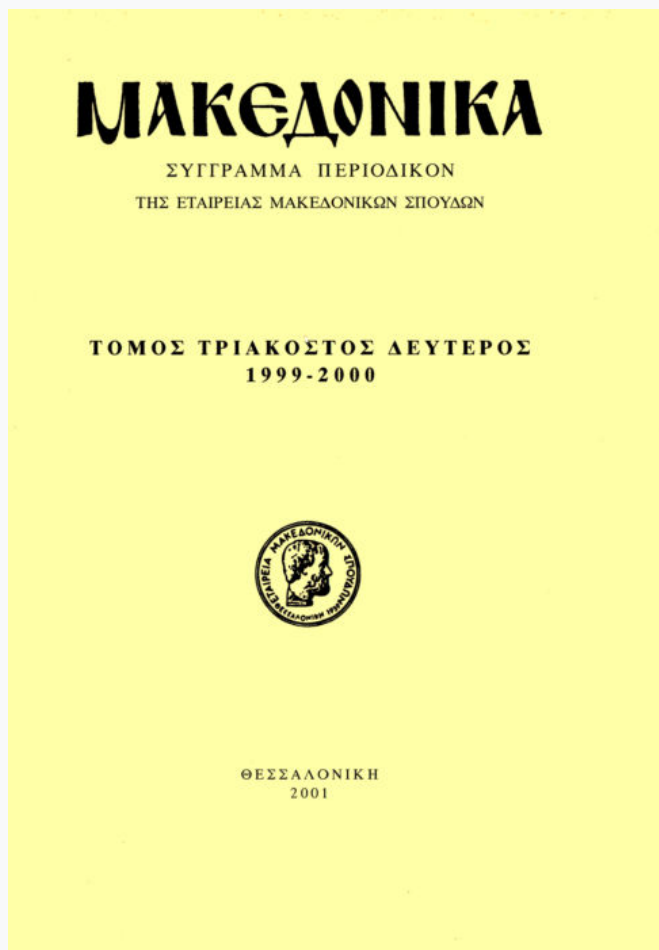

Μακεδονικά

Τόμ. 32, Αρ. 1 (2000)

Τάσος Ι. Κυριακίδης, Το Περίβλεπτον Δράμας-
Από την ανταλλαγή (1924) μέχρι σήμερα

Αθ. Ε. Καραθανάσης

doi: [10.12681/makedonika.184](https://doi.org/10.12681/makedonika.184)

Copyright © 2014, ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Καραθανάσης Α. Ε. (2000). Τάσος Ι. Κυριακίδης, Το Περίβλεπτον Δράμας- Από την ανταλλαγή (1924) μέχρι σήμερα. *Μακεδονικά*, 32(1), 527-529. <https://doi.org/10.12681/makedonika.184>

Τάσος Ί. Κυριακίδης, *Τό Περιβλεπτον Δράμας* - 'Από τήν 'Ανταλλαγή (1924) μέχρι σήμερα, έκδ. οίκος Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1998, σσ. 238.

Ο πρόσφυγικός κόσμος πού εγκαταστάθηκε κατά τήν 'Ανταλλαγή τοῦ 1924 στήν Μακεδονία ἀσφαλῶς καί ἔχει πολλά νά πεί γιά τίς συνθήκες τῆς προσφυγιάς, τίς πατρίδες πού ἄφησε, τά ὄνειρά του, τήν ἐνσωμάτωσή του στόν μητροπολιτικό Ἑλληνισμό. Πρόσφυγες τῆς πρώτης γενιάς ἔγραψαν συγκλονιστικά κείμενα, ἀλλά καί μέ τίς πληροφορίες τους τροφοδότησαν ἀπό τήν δεξαμενή τῶν ἀναμνήσεων τους προσφυγόπουλα τῆς δεύτερης γενιάς προκειμένου νά συνθέσουν μελέτες γιά τίς ἀλύτρωτες πατρίδες, ἀλλά καί τίς νέες πατρίδες μετά τό 1924. Ἄλλοι, πάλι, πρόσφυγες τῆς δεύτερης γενιάς συνέγραψαν μελέτες γι' αὐτές τίς νέες πατρίδες, στήν Μακεδονία καί τήν Θράκη ἢ ἄλλαχοῦ, ξεδιπλώνοντας τίς παιδικές καί ἐφηβικές ἀναμνήσεις τους βοηθούμενοι, πάντα, ἀπό τοῦς μεγαλύτερους τους, τοῦς φορτωμένους μέ ἐμπειρίες καί βιώματα. Τέτοια εἶναι καί ἡ περίπτωση τοῦ γνωστοῦ ἐκδότου τῆς Θεσσαλονίκης Τάσου Κυριακίδη, πού συνέθεσε ἀξιόλογη μελέτη ἀναφερόμενη στήν γενέτειρά του, τό Περιβλεπτον τῆς Δράμας, ὅπου τό 1924 εγκαταστάθηκε ἡ οἰκογένειά του. Ο ἰ. Τ. Κυριακίδης, ὅπως καί ὁ ἀδελφός του Ἀναστάσιος, ἰδιοκτῆτες τοῦ ὁμωνύμου ἐκδοτικοῦ οἴκου, ἀπό καιρό ἔχουν στρέψει τίς ἐπαγγελματικές-ἐκδοτικές δαστηριότητές τους στήν προβολή τοῦ Ποντιακοῦ Ἑλληνισμοῦ· ὁ ἀριθμός τῶν πενήντα μέχρι τοῦδε ἐκδόσεών τους γύρω ἀπό τόν Πόντο μαρτυρεῖ τήν φιλοδοξία τους νά τόν ἀναδείξουν ἐναργέστερα. Στήν προσπάθειά τους αὐτή ἐντάσσεται καί ἡ παρούσα ἐκδοση πού μελετᾶ τό συγκεκριμένο ποντιακό χωριό τῆς Μακεδονίας.

Τό βιβλίον προλογίζει ὁ καθηγητής-ἀκαδημαϊκός κ. Ἀγαπητός Τσομπανάνης πού προϋδεάζει τόν ἀναγνώστη γι' αὐτήν τήν πενηντάχρονη καί πλέον πορεία τοῦ Περιβλεπτον, ἐφ' ὅσον ἡ διήγηση μπορεῖ μέν νά φθάσει ὡς τίς ἡμέρες μας, ἀλλ' ἡ οὐσία τῶν πραγμάτων φαίνεται νά τερματίζεται τό 1974 περίπου, ὁπότε μέ τήν ἐσωτερική καί ἐξωτερική μετανάσταση, πού στό μεταξύ ἔχει συντελεσθεῖ, συμβάλλει στήν ἀπώλεια τῆς συνοχῆς τοῦ χωριοῦ. Φιλοδοξία, καί ἐπιθυμία μαζί, τοῦ κ. Τ. Κυριακίδη εἶναι νά θυμίσει στοὺς πρόσφυγες τῆς τρίτης καί τέταρτης, πλέον, γενιάς τίς δραματικές συνθήκες ὑπό τίς ὁποῖες ἔζησαν οἱ δικοί τους, γονεῖς, παπποῦδες καί γιαγιάδες κατὰ τίς πρώτες ἐβδομάδες καί μήνες τῆς εγκαταστάσεώς τους στοὺς νέους τόπους. Τό ἔργο αὐτό, τῆς καταγραφῆς δηλ. τῶν συνθηκῶν, καθίσταται μέρα μέ τήν μέρα δυσχερές, ἐφ' ὅσον οἱ πρωταγωνιστές τῶν γεγονότων ἔχουν πλέον ἀποθάνει καί λιγοστοί εἶναι ἐκεῖνοι πού ζοῦν ἀκόμη καί οἱ ὁποῖοι εἶχαν βιώσει τά γεγονότα σέ ἡλικία πού νά μποροῦν νά θυμιοῦνται πρόσωπα καί γεγονότα. Εἶναι βασικό νά συγχαρήσουμε αὐτό πού σημειώνει στήν εἰσαγωγή του ὁ κ. Τ. Κ. ὅτι οἱ καθημερινές διηγήσεις τῶν γονέων γιά τήν ἴμερα καί τό Καρμούντ, τό γειτονικό Λερίν καί τὰ χωριά τοῦ Ὀφews ἐπείσαν τὰ παῖδιά τους ὅτι ἐκεῖνη ἡ πατρίδα ἦταν μοναδική!

Δέν ἔχει ἄδικο· ὅσοι εἴμαστε πρόσφυγες δεύτερης γενιάς ἔτσι αἰσθανόμαστε γιά τήν μοναδικότητα τῆς πατρίδας μας· τό ἐπέβαλαν στήν συνείδησή μας οἱ θαυμαστές διηγήσεις τῶν παπποῦδων, τῶν γονέων, ἀλλά, δυστυχῶς, καί οἱ ἀναστεναγμοί τους. Καί μία ἄλλη διαπίστωση καί αὐτή ἀληθινή ἀπό τά πράγματα καί τά σημεῖα τῶν

καιρών» γράφει ο Τ.Κ.: *ή άλλη διαπίστωση είναι ότι τα χωριά της 'Αργυρούπολης και του 'Οφews θαρρείς και μεταφέρθηκαν εδώ στην περιοχή Παρανεστίου Δράμας και ελάχιστα πράγματα άλλαξαν στον τρόπο ζωής των κατοίκων. Τά ήθη, ή πατριαρχική οικογένεια, ή καθημερινή διατροφή δέν μεταβλήθηκαν. Τά νέα στοιχεία στην ζωή των κατοίκων του Περιβλέπτου ήταν οί νέες καλλιέργειες (κυρίως καπνός) και τό γεγονός ότι ήσαν ισότιμοι πολίτες σ' ένα ελεύθερο κράτος, στην πατρίδα τους». Και μία άλλη διαπίστωση έξισου σημαντική, άν κρίνουμε μέ τά μέτρα της έποχής: την άγαστή συμβίωση των προσφύγων του Περιβλέπτου μέ τούς έντοπίους Μακεδόνες των γειτονικών χωριών. Κατά τά άλλα ο κ. Τ.Κ. δίδει στό πρώτο κεφάλαιο μία πολύ γενική εικόνα της ιστορίας του Πόντου επιμένοντας μέ φωτογραφικό ύλικό από τό Καρμούντ, την 'Αργυρούπολη, την Ίμερα, τό 'Υψηλ (τό χωριό των 'Υψηλάντηδων), τό Λερί, τό Ζουρέλ, τόν Κρηνίτα, τό Ζησηνά, τό Γίγας νά βοηθήσει τόν άναγνωστή, και μέ την παράθεση ενός χάρτου της 'Αργυρουπόλεως, νά άντιληφθεί καλύτερα τόν χώρο που οί πρόσφυγες άφησαν στον Πόντο· ένας άλλος τοπογραφικός χάρτης του Περιβλέπτου δίδει την εικόνα του τόπου εγκαταστάσεως στην Μακεδονία. Τό χωριό άπέχει από την Δράμα 40 χιλιόμετρα και σ' αυτό εγκαταστάθηκαν οί πενήντα πρώτες οικογένειες από τά ποντιακά χωριά που άναφέρθηκαν κατά την άνταλλαγή άντηλλάγησαν μέ τούς Μουσουλμάνους πρώην κατοίκους του τό 1924. 'Ο πρώτος καιρός ήταν δύσκολος, έφ' όσον είχαν ελάχιστα μέσα νά συντηρηθούν, όσα δηλ. προόλαβαν και πήραν από τό νοικοκυριό τους και όσα ελάχιστα τούς παρέσχε πρός ζωάρκεια τό 'Ελληνικό Κράτος, που προσπαθούσε νά όρθιοποήσει από την Μικρασιατική Τραγωδία του 1922. Κοντά τους ήταν οί μοναχικοί Σαρακατσάνοι, μέ τούς όποιους άντάλλασαν τόν πρώτο καιρό τά προϊόντα του μόχθου τους. Στην συνέχεια ό συγγ. έξετάζει την πρώτη εγκατάσταση τό θέρος του 1924· κύρια αίτια της έπιλογής τους ό λόγος ότι τό Περιβέλλτο θύμιζε τά χωριά τους στον Πόντο. Όι εγκαταστάθηκαν σάν σπλίτα των άνταλλάξιμων Μουσουλμάνων, μάζεψαν τά κεράσια, κέρδισαν τά πρώτα χρήματα και έστησαν τά νοικοκυριά τους· τά βελονίδια των γειτονικών δασών, τά άθέριστα χωράφια σίκαλης, ή ξυλεία, ό κληρος μέ ένα άλέτρι και βόδι, ό σπόρος των μπαρμπουνοφάσουλων που έφεραν από τόν Πόντο άποτέλεσαν τά πρώτα οικονομικά μέσα επιβίωσης των προσφύγων και γιά τούς έπόμενους μήνες. Κατόρθωσαν μάλιστα νά λειτουργήσουν και σχολείο γιά τά παιδιά τους μέ διδάσκαλο τόν 'Αριστείδη Στεφανίδη, αλλά και την εκκλησία του 'Αγίου Δημητρίου. Σταδιακά μάλιστα δημιούργησαν μία μορφή κοινοτισμού έργασθόνοι γιά τήν κατασκευή δρόμων, πλατειών και άλλων κοινοτικών έργων, άσχολήθηκαν συστηματικά μέ την καπνοκαλλιέργεια. Σιγά-σιγά τό χωριό άναπτύχθηκε, νέες οικογένειες προσετέθησαν, αλλά την ειρηνική ζωή του διέκοψε ό πόλεμος του 1940. 'Ο κ. Τ.Κ. άσχολήθηκε, επίσης, στό βιβλίο του μέ την καθημερινή ζωή του Περιβέλλτου — την εκκλησία και την εκπαίδευση — δίνοντας όνόματα διδασκάλων και ιερέων· τόν άπασχόλησαν, ώστόσο, οί άγροτικές έργασίες των συγχωριανών του μέ την καπνοκαλλιέργεια και την κτηνοτροφία, οί διασκεδάσεις και τά πανηγύρια του Περιβέλλτου και των γειτονικών χωριών, ή λαϊκή ιατρική, ό γάμος, ή βάπτισμα, τά κάλαντα, τό παρακάθ' κτλ.*

'Ο κ. Τ.Κ. κάμει λόγο γιά τούς έμπόρους του καπνού, την διατροφή των προσφύγων μέ τά παραδοσιακά ποντιακά φαγητά, τίς νηστείες, τόν ταχυδρόμο, τόν τρόπο προμηθείας βασικών ειδών. Όμιλεί, επίσης, γιά μία ιδιότυπη μορφή κοινοτισμού, όπως ήταν ή κοινωνική έταιρεία βοσκής και ή προσωπική εργασία. Ακολουθεί τό κεφάλαιο γιά τά χαρακτηριστικά πρόσωπα Ποντίων του Περιβέλλτου πρώτης και δεύτερης γενιάς και τίς τοποθετήσεις του χωριού μέ άπλή παράθεση φωτογραφιών, που

ἀξίζουν χίλιες λέξεις ή καθεμιά. Ένδιαφέρον είναι καί τό κεφάλαιο, όπου ό συγγρ. περιγράφει τόν χαρακτήρα τών συγχωριανών του: καρτεριοί, εὐθεῖς, σκληροί επιφανειακά, ἀλλ' ἀγαθοί κατά βάθος, θρησκευόμενοι, πατριώτες, γενναῖοι τό φρόνημα, τρυφεροί· χαρακτηριστικά είναι καί τά παραδείγματα, μέ τά ὁποῖα τεκμηριώνει τούς παραπάνω χαρακτηρισμούς.

Στό ἐπόμενο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου του ὁ κ. Τ.Κ. κάμει λόγο γιά τήν βουλγαρική κατοχή καί τήν Έθνική Έντίσταση· οἱ Βούλγαροι εἰσῆλθαν στό χωριό τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1941 καί οἱ κάτοικοι του ὑπέστησαν ὅλα ὅσα οἱ Ένατολικομακεδόνες καί Θρακιώτες ἀπό τούς Βουλγάρους κατακτητές: βιαιοπραγίες, κατασχέσεις, οἰκονομικοί διωγμοί, φορολογία. Η βουλγαρική κατοχή, ἑξάλλου, στόν Νομό Δράμας ἦταν ιδιαίτερα σκληρή. Φυσικά οἱ Πόντιοι τοῦ Περιβλέπτου μετείχαν στήν ἀντίσταση πλαισιώνοντας ἐντόπιες ἀνταρτικές ὁμάδες· ὁ συγγρ. παραθέτει μάλιστα κατηγορητήριο τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοδικείου Ξάνθης πού καταδικάζει κατοίκους τοῦ Περιβλέπτου, πολλοί μάλιστα ἀπό τούς ὁποίους ἐξορίσθηκαν στήν Βουλγαρία καί ὑπέστησαν τά πάνδενα ὡς τήν ἐπιστροφή τους τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1944. Κατά τόν ἐμφύλιο πόλεμο τό χωριό ἐνεπλάκη στήν διαμάχη τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. μέ τίς δυνάμεις τοῦ Έντών-Τσαούς, τόν ὁποῖο στήριζαν οἱ κάτοικοι τοῦ Περιβλέπτου πού γιά μιά τετραετία (1946-1950) εἶχαν διασκορπισθεῖ ἐδῶ καί ἐκεῖ γιά νά ἐπιστρέψουν τελικῶς στό χωριό τους τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1950. Τότε ἄρχισε μιά νέα περίοδος ἀνασυγκροτήσεως πού δυστυχῶς δέν ὁλοκληρώθηκε καί οἱ κάτοικοι ἀπογοητευμένοι ἄρχισαν νά σκορπίζουν στήν Θεσσαλονίκη, τήν Δράμα, τήν Κατερίνη, τήν Γερμανία καί τό Βέλγιο. Τό Περιβλέπτο ἐρήμωσε. Μία ἐλπίδα νά ξαναζωντανέψει τό χωριό εἶναι ἡ ἐγκατάσταση Έλληνοποντίων τῆς πρώην Σοβιετικῆς Ένώσεως· δυστυχῶς, γιά πολλούς λόγους, ἔμεινε μόνον ἐλπίδα.

Στό Παράρτημα ὁ συγγρ. παραθέτει μητρώο τῶν κατοίκων (55 οἰκογένειες μέ τούς ἄρχηγούς καί τά μέλη τῶν οἰκογενειῶν, πρώτη καί δεύτερη γενιά), ἀρχεῖα τῆς Κοινότητος καί τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, συνέντευξη μέ τόν Ίω. Κυριακίδη ἀπό τό Καρμούτ, τόν Σταῦρο Μωυσίδη ἀπό τό Λερίν, τόν Κωνστ. Στεφανίδη ἀπό τό Καρμούτ, τήν Ἀναστ. Στεφανίδη ἀπό τό Λερίν, τήν Παρθένα Εὐθυμιάδου ἀπό τήν Καστριέικα τοῦ Καρμούτ, τόν Νικόλαο Χρήστου (ὅλοι τῆς πρώτης προσφυγικῆς γενιάς), τόν Δημ. Κυριακίδη (δύτηρη γενιά). Παρατίθεται, ὡσαύτως, ἀπόσπασμα ἀπό τό βιβλίο τοῦ Ἀντων. Φωστηρίδη, *Έθνική Έντίστασις κατά τῆς βουλγαρικῆς κατοχῆς 1941-1995*, Θεσσαλονίκη 1959, πού ἀναφέρεται σέ πρόσωπα τοῦ Περιβλέπτου πού μετείχαν στήν Έθνική Έντίσταση.

Τελικῶς, τό βιβλίο τοῦ κ. Τ. Κυριακίδη εἶναι μιά πολύ καλή συμβολή στήν ἱστορία τοῦ Ποντιακοῦ Έλληνισμοῦ καί τῆς προσφυγιάς του, ἀλλά ταυτοχρόνως καί μιά συμβολή στήν ἱστορία τῆς Νέοτερης Μακεδονίας, ἐφ' ὅσον οἱ πρόσφυγες πού ἐγκαταστάθηκαν σ' αὐτήν συνιστοῦν τόν τύπο τοῦ Μακεδόνο-Μικρασιάτου ἀγωνισθέντες κατά τούς ἐθνικούς ἀγῶνες γιά τήν ἐλληνικότητα τῆς. Ό κ. Τ.Κ. γράφει ἀπλά, λόγια ἀπλά γυαλμένα ἀπό τήν ψυχῇ του γιά καταστάσεις καί πρόσωπα πού παιδί καί ἐφηβος γνώρισε καί ἔζησε· ἐν εἰδος ἀφηγήσεως πού εἶναι ἱστορία, μυθιστόρημα, κοινωνική καί τοπική ἱστορία.